8 Využití měřicích nástrojů u žen v období klimakteria

kap. 8: DOI: 10.32725/zsf.2021.74228179.06

Romana Belešová

University of South Bohemia in České Budějovice, Faculty of Health and Social Sciences, Institute of Nursing, Midwifery and Emergency Care, České Budějovice, Czech Republic

Souhrn

Prezentovaný výzkum při hodnocení kvality vlastního života u velké většiny žen potvrdil kvalitu života jako dobrou, stejně tak i majoritní počet žen uvedl spokojenost s vlastním zdravím. Dále je z odhalených výsledků výzkumu zřejmé, že při vyhodnocení zdraví žen pociťují ženy nejméně úzkost/obavy, vedle toho se u nich nejčastěji vyskytují vazomotorické příznaky.

V této souvislosti je nutno zmínit fakt, že i když na období klimakteria větší část naší společnosti nahlíží jako na zcela přirozenou součást ženského života, je podstatné, abychom pomáhali ženám v tomto obtížném životním období vyrovnat se s ním a prožívat jej ve zdraví a kvalitně.

Na závěr je významné v kontextu s dosaženými výsledky, dokládajícími důležitost v provádění změn v životním stylu, vyzdvihnout význam edukace, se zaměřením na zdravý životní styl a na jeho vliv na kvalitu života a kvalitu zdraví žen. Na základě zmiňovaného argumentu vnímáme jako podstatné informovat ženy ještě před nástupem menopauzy o problematice symptomů, změn, které se mohou u žen vyskytovat v souvislosti s následným estrogenním deficitem. Stežejní roli by v této oblasti měly zastávat porodní asistentky v rámci svých kompetencí, s cílem poskytovat kvalitní a efektivní péči ženám.

Klíčová slova: klimakterium, kvalita života, měřicí nástroje, porodní asistentka, žena

Podkapitoly:

- 8.1 Teoretické vymezení klimakteria
- 8.2 Symptomy, změny a potřeby v klimakteriu
 - 8.2.1 Znalosti žen o symptomech
 - 8.2.2 Subjektivní vnímání symptomů
 - 8.2.3 Zdroje informací a znalosti problematiky klimakteria
 - 8.2.4 Potřeby a jejich změny v klimakteriu
- 8.3 Diagnostika a terapie v období klimakteria
- 8.4 Zdraví a klimakterium
 - 8.4.1 Měřicí nástroje zaměřené na zdraví žen v klimakteriu
- 8.5 Kvalita života žen v klimakteriu
 - 8.5.1 Měřicí nástroje zaměřené na kvalitu života žen
- 8.6 Klimakterium z pohledu komparace vzájemných souvislostí
- 8.7 Životní styl a klimakterium

Literatura

1. Al-Musa, H. M., et al. (2017). The prevalence of symptoms experienced during menopause, influence of socio-demographic variables on symptoms and quality of life among women at Abha Saudi Arabia. *Biomed Res* 28(6): 2587–2595.
2. AlQuiaz A. M., et al. (2013) Assessment of symptoms of menopause and their severity among Saudi women in Riyadh. *Ann Saudi Med* 33(1): 63–67. DOI: 10.5144/0256-4947.2013.63.
3. Bašková, M. (2008). Sexuálne potreby. In: Tomagová, M., Bóriková, I., a kol. *Potreby v ošetrovatelstve*. Martin: Osveta, 196 s.
4. Belešová, R., Tóthová, V. (2019). Use of evaluation tools to evaluate symptoms and changes in climacteric women in the Czech Republic and abroad. *Cent Eur J Nurs Midw* 10(4): 1143–1154. DOI: 10.15452/CEJNM.2019.10.0026
5. Belešová, R., Tóthová, V. (2020). Ženy v klimakteriu a jejich životní styl. *Zdravotnícké štúdie*. XII(2): 28–33.
6. Belešová, R., Tóthová, V. (2021a). Kvalita života ženy v období přechodu od reprodukční do postreprodukční fáze života. *Zdravotnícké listy [v recenzním řízení]*.
7. Belešová, R., Tóthová, V. (2021b). Findings from the Study on Women's Quality of Life and Quality of Health; Comparison of Correlations in Climacteric Women from the Czech Republic. *Healthcare [v recenzním řízení]*.
8. Bělehradová, I., Hodická, Z. (2012). Využití fytoestrogenů v gynekologii. *Prakt Gyn* 16(1): 13–15
9. Bieň, A., et al. (2015). The Influence of Climacteric Symptoms on Women's Lives and Activities. *Int J Environ Res Public Health* 12(4): 3835–3846. DOI: 10.3390/ijerph120403835.
10. Blümel, J. E., et al. (2015). Obesity and its relation to depressive symptoms and sedentary lifestyle in middle-aged women. *Maturitas* 80(1): 100–105. DOI: 10.1016/j.maturitas.2014.10.007.
11. Bóriková, I. (2008). Pohybová aktivita. In: Tomagová, M., Bóriková, I., a kol. *Potreby v ošetrovatelstve*. Martin: Osveta, 196 s.
12. Caan, B., et al. (2015). Effects of Estrogen or Venlafaxine on Menopause Related Quality of Life in Healthy Randomized Trial. *Menopause* 22(6) 607–615. DOI: 10.1097/GME.0000000000000364.
13. Cano, A. (2017). Menopause: The Concepts and the Biological Background, s. 9–21. DOI: 10.1007/978-3-319-59318-0_2.
14. Capistrano, E. J. M., et al. (2015). Factors associated with the severity of menopausal symptoms in postmenopausal Brazilian women. *Reprodução & Climatério*. 30(2): 70–76. DOI: 10.1016/j.recli.2015.09.002.
15. Csémy, L., a kol. (2019). Užívání alkoholu a tabáku v České republice 2018. Státní zdravotní ústav, s. 1–40. [online] [citováno 2019-08-06]. Dostupné z: http://www.szu.cz/uploads/documents/szu/aktual/uzivani_tabaku_alkoholu_cr_2018.pdf
16. Csete, M. (2016). 1000 tipů pro zdraví. *Nové Zámky: Ex*, 144 s.
17. Čeledová, L., Čevela, R. (2010). *Výchova ke zdraví – vybrané kapitoly*. Praha: Grada.
18. Čepický, P. (2011). Gynekologická endokrinologie. In: Roztočil, A., a kol.. *Moderní gynekologie*. Praha: Grada.
19. da Silva, A. R., d'Andretta Tanaka, A. C. (2013). Factors associated with menopausal symptom severity in middle-aged Brazilian women from the Brazilian Western Amazon. *Maturitas* 76(1): 64–69. DOI: 10.1016/j.maturitas.2013.05.015.
20. de Zambotti, M., et al. (2014). Magnitude of the impact of hot flashes on sleep in perimenopausal women. *Fertil Steril* 102(6): 1708–1715. DOI: 10.1016/j.fertnstert.2014.08.016.
21. Dostál, J., Pilka, R. (2017). Endokrinologie a menstruační cyklus. In: Pilka, R., a kol. *Gynekologie*. Praha: Maxdorf, 332 s.
22. Dostál, J., Turková, M. (2017). Perimenopauza a postmenopauza. In: Pilka, R., a kol. *Gynekologie*. Praha: Maxdorf, 332 s.

23. Dragomirecká, E., Bartoňová, J. (2006). WHOQOL-BREF, WHOQOL-100 – příručka pro uživatele české verze dotazníků kvality života Světové zdravotnické organizace. Praha: Psychiatrické centrum, 88 s.
24. Drbal, C., Bencko, V. (2005). Prostředí, zdraví, jeho determinanty a kvalita života. In: Payne, J., a kol. Kvalita života a zdraví. Praha: Triton, 630 s.
25. Fait, T. (2008). Možnosti objektivizace akutního klimakterického syndromu. *Prakt Gyn* 12(4): 230–235.
26. Fait, T. (2013). Klimakterická medicína. Praha: Maxdorf, 228 s.
27. Fait, T. (2015). Nehormonální terapie klimakterického syndromu. *Prakt Gyn*. 19(2): 123–126.
28. Fait, T. (2016). Od fytoestrogenů k fytoSERMům. *Klimakterická Medicína* 21(2): 19–20.
29. Fait, T. (2017a). Klasifikace STRAW + 10. *Klimakterická Medicína* 22(2): 8–10.
30. Fait, T. (2017b). The 2017 HT Position Statement of NAMS. *Klimakterická Medicína* 22(2): 24–27.
31. Faraji, K., et al. (2018). Could a Midwife Leading Health Behaviour Counseling Improve Self-Care of Women During Perimenopause? A Quasi- Experimental Study. *J Midlife Health* 9(4): 195–199. DOI: 10.4103/jmh.JMH_18_17.
32. Farkašová, D., a kol. (2006). Ošetrovatelství – teorie. Martin: Osveta, 211 s.
33. Genazzani, A. R. (2017). První volba pro řešení menopauzálních symptomů DT56a, nehormonální přírodní terapie. *Klimakterická Medicína* 22(4): 26.
34. Ghazanfarpour, M., et al. (2013). Association between anthropometric indices and quality of life in menopausal women. *Gynecol Endocrinol* 29(10): 917–920. DOI: 10.3109/09513590.2013.819078.
35. Giannouli, P., et al. (2012). Determinants of quality of life in Greek middle-age women: A population survey. *Maturitas* 71(2): 154–161. DOI: 10.1016/j.maturitas.2011.11.013.
36. Gonçalves, J. T. T., et al. (2016). Sobrepeso e obesidade e fatores associados ao climatério. *Ciência & Saúde Coletiva*. 21(4): 1145–1156. DOI: 10.1590/1413-81232015214.16552015.
37. Greene, J. (1998). Constructing a standard climacteric scale. *Maturitas* 29(1): 25–31. DOI: 10.1016/s0378-5122(98)00025-5.
38. Grochans, E., et al. (2018). Analysis of Sociodemographic, Psychological, and Genetic Factors Contributing to Depressive symptoms in Pre-, Peri- and Postmenopausal Women. *Int J Environ Res Public Health* 15(4): 712. DOI: 10.3390/ijerph15040712.
39. Gurková, E. (2011). Hodnocení kvality života – pro klinickou praxi a ošetrovatelský výzkum. Praha: Grada, 224 s.
40. Harlow, S. D., et al. (2012). Executive summary of the Stages of Reproductive Aging Workshop + 10: addressing the unfinished agenda of staging reproductive aging. *J Clin Endocrinol Metab* 97(4): 1159–1168. DOI: 10.1210/jc.2011-3362.
41. Hauke, M. (2011). Pečovatelská služba a individuální plánování. Praktický průvodce. Praha: Grada.
42. Heinemann, K., et al. (2004). The Menopause Rating Scale (MRS): a methodological review. *Health Qual Life Outcomes* 2: 45. DOI: 10.1186/1477-7525-2-45.
43. Heinemann, L. A. J., et al. (2003). International versions of the Menopause rating Scale (MRS). *Health Qual Life Outcomes* 1: 28. DOI: 10.1186/1477-7525-1-28.
44. Heřmanová, E. (2012). Koncepty, teorie a měření kvality života. Praha: SLON, 239 s.
45. Hirose, A., et al. (2018). Effect of soy lecithin on fatigue and menopausal symptoms in middle-aged women: a randomized, double-blind, placebo-controlled study. *Nutr J* 17(1): 1–8. DOI: 10.1186/s12937-018-0314-5.
46. Holub, J. T. (2014). Jak se léčit homeopatií ve středním a vyšším věku. Brno: Albatros Media.
47. Hudáková, Z. (2018). Pohybová aktivita a životný štýl vo vyššom veku. Břeclav: Sovenio, 144 s.
48. Hudáková, A., Majerníková, L. (2013). Kvalita života seniorů v kontextu ošetrovatelství. Praha: Grada, 128 s.
49. Hunter, M. S. (2000). The Women's Health Questionnaire (WHQ): The development, standardization and application of a measure of mid-aged women's emotional and physical health. *Quality of Life Research* 9: 733–738. DOI: 10.1023/A:1008973822876.
50. Hunter, M. S. (2003). The Women's Health Questionnaire (WHQ): Frequently Asked Questions (FAQ). *Health and Quality of Life Outcomes* 1(41): 1–5. DOI: 10.1186/1477-7525-1-41.

51. Hunter, M. S., Chilcot, J. (2013). Testing a cognitive model of menopausal hot flushes and night sweats. *J Psychosom Res* 74(4): 307–312. DOI: 10.1016/j.jpsychores.2012.12.005.
52. Jeníček, J. (2016). Sérélýs – nový přístup k řešení akutních příznaků menopauzy. *Klimakterická Medicína* 21(4): 15–17.
53. Jeníček, J. (2018). Kyselina hyaluronová v léčbě suchosti poševní sliznice a dalších indikací. *Klimakterická Medicína* 23(2): 23–25.
54. Jessel, Ch. (2006). Úspěšně proti osteoporóze – preventivní a bolest zmírňující cvičení. *BETA Dobrovský*, 95 s.
55. Juklová, K., et al. (2015). Vybrané kapitoly z pedagogiky a psychologie nejen pro speciální pedagogy. Hradec Králové: Gaudeamus, 160 s.
56. Kastnerová, M. (2012). Poradce zdravého životního stylu. České Budějovice: Nová Forma, 378 s.
57. Kim, J.-E., et al. (2017). Effect of Guizhifulingwan (Keishibukuryogan) on climacteric syndrome: study protocol for a randomized controlled pilot trial. *Trials* 18(1): 135. DOI: 10.1186/s13063-017-1877-8.
58. Kim, K. H., et al. (2010). Effects of acupuncture on hot flashes in perimenopausal and postmenopausal women-a multicenter randomized clinical trial. *Menopause* 17(2): 269–280. DOI: 10.1097/gme.0b013e3181bfac3b.
59. Kim, M., et al. (2018). Danggwijagyaksan for climacteric syndrome in peri- and postmenopausal women with a blood-deficiency dominant pattern: study protocol for a randomized, double-blind, placebo-controlled pilot trial. *Trials* 19(1): 41. DOI: 10.1186/s13063-018-2443-8.
60. Krejčík, V. (2013). Powerjóga nová cesta. Praha: Grada, 208 s.
61. Křepelka, J. (2017). Zdraví žen středního věku a hormonální terapie – doporučení IMS 2016 (International Menopause Society). *Klimakterická Medicína* 22(2): 8–12.
62. Kuberová, H. (2010). Didaktika ošetrovatelství. Praha: Portál.
63. Kubíková, D. (2014). Menopauzální symptomy a hormonální substituční terapie. *Prakt Lékáren* 10(2): 68–73.
64. Liu, Z., et al. (2014). Efficacy of electroacupuncture for symptoms of menopausal transition: study protocol for a randomized controlled trial. *Trials* 15: 242. DOI: 10.1186/1745-6215-15-242.
65. Llana, P. (2017). Clinical Symptoms and Quality of Life: Hot Flashes and Mood. In: Cano, C. *Menopause. A Comprehensive Approach*. Cham: Springer.
66. Machová, J. (2015). Definice životního stylu. In: Machová, J., Kubátová D., a kol. *Výchova ke zdraví*. Praha: Grada, 312 s.
67. Marečková, J. (2006). Ošetrovatelské diagnózy v NANDA doménách. Praha: Grada.
68. Marek, J., Hána, V., et al. (2017). Endokrinologie. Praha: Portál, 692 s.
69. Messina, M. (2014). Soy foods, isoflavones, and the health of postmenopausal women. *Am J Clin Nutr* 100(Suppl. 1): 423S–430S. DOI: 10.3945/ajcn.113.071464.
70. Ministerstvo zdravotnictví České republiky (2014). Zdraví 2020 – Národní strategie ochrany a podpory zdraví a prevence nemoci. Praha: MZ ČR.
71. Ministerstvo zdravotnictví České republiky (2018). Kvalifikační standard Porodní asistentka. Praha: MZ ČR. [online] [cit. 2020-12-14]. Dostupné z: https://www.mzcr.cz/Odbornik/dokumenty/kvalifikacni-standard-porodni-asistentka_16346_947_3.html
72. Mirkin, S., et al. (2019). Relationship between vasomotor symptom improvements and quality of life and sleep outcomes in menopausal women treated with oral, combined 17β-estradiol/progesterone. *Menopause* 26(6): 637–642. DOI: 10.1097/GME.0000000000001294.
73. Mishra, G. D. (2017). Menopause, A stage in the Life of Women. In: Cano, C. *Menopause. A Comprehensive Approach*. Cham: Springer.
74. Moravcová, M., Holá, J. (2017). Utilizing the Menopause Rating Scale questionnaire in electronic form for evaluating the quality of life in postmenopausal women. *Kontakt* 19(1): 13–18. DOI: 10.1016/j.kontakt.2017.01.008.

75. Moravcová, M., et al. (2014). Menopause rating scale – validation Czech version specific instrument for assessing health-related quality of life in postmenopausal women. *Ošetrovatelství a porodní asistence* 5(1): 36–45.
76. Morisson, L. A., et al. (2014). Voices From the Hilo Women's Health Study: Talking Story About Menopause. *Health Care Women Int* 35(5): 529–548. DOI: 10.1080/07399332.2013.829067.
77. NANDA International© (2015). *Ošetrovatelské diagnózy. Definice a klasifikace 2015–2017*. Praha: Grada.
78. Pastor, Z. (2010). *Tajemství ženské sexuality*. Kralice na Hané: Computer Media, 192 s.
79. Payne, J., a kol. (2005). *Kvalita života a zdraví*. Praha: Triton, 630 s.
80. Pilka, R., Dvořák, V. (2017). Gynekologická anamnéza, vyšetření a diagnostické metody. In: Pilka, R., a kol. *Gynekologie*. Praha: Maxdorf.
81. Plevová, I., a kol. (2018). *Ošetrovatelství I. 2. přepracované a doplněné vyd.* Praha: Grada, 200 s.
82. Poněšický, J. (2006). *Člověk a jeho postavení ve světě*. Praha: Triton, 272 s.
83. Portman, D. J., Gass, M. L. S. (2014). Genitourinary syndrome of menopause: new terminology for vulvovaginal atrophy from the International Society for the Study of Women's Sexual Health and the North American Menopause Society. *Menopause* 21(10): 1063–1068. DOI: 10.1097/GME.0000000000000329.
84. Roztočil, A. (2011). Gynekologická propedeutika. In: Roztočil, A., a kol. *Moderní gynekologie*. Praha: Grada.
85. Roztočil, A., a kol. (2011). *Moderní gynekologie*. Praha: Grada.
86. Řehulka, E. (2011). *School and Health 21. Education nad Healthcare*. Brno: Masarykova univerzita.
87. Seeta Devi, A., et al. (2015). Assessment of Menopausal Symptoms Using Modified Menopause Rating Scale (MRS) Among Middle Age Women Urban and Rural Area of Pune *Discrit J Adv Sci Res* 6(3): 47–50.
88. Sherwood, G., Barnsteiner, J. (2012). *Quality and Safety in Nursing: A Competency Approach to Improving Outcomes*. Wiley-Blackwell.
89. Shifren, J. L., Gass, M. L. S. (2014). The North American Menopause Society recommendations for clinical care of midlife women. *Menopause* 21(10): 1038–1062. DOI: 10.1097/GME.0000000000000319.
90. Schneider, H. P., et al. (2000). The Menopause Rating Scale (MRS): Reliability of scores of menopausal complaints. *Climacteric* 3(1): 59–64. DOI: 10.3109/13697130009167600.
91. Simočková, V. (2011). *Gynekologicko-pôrodnické ošetrovatelstvo. Učebnica pre fakulty ošetrovatelstva*. Martin: Osveta, 216 s.
92. Slíva, J. (2016). Střevní mikrobiom ve vztahu k léčbě klimakterického syndromu. *Klimakterická Medicína* 21(4): 8.
93. Světová zdravotnická organizace (2001). *Zdraví 21 – zdraví do 21. století*. Praha: Světová zdravotnická organizace.
94. Šamánková, M., a kol. (2011). *Lidské potřeby ve zdraví a nemoci – aplikované v ošetrovatelském procesu*. Praha: Grada.
95. Taavoni, S., et al. (2014). Quality of Sleep and Its Related Factors in Postmenopausal Women in WestTehran. *Womens Health Bull* 1(3): 1–5. DOI: 10.17795/whb-23651.
96. Thorová, K. (2015). *Vývojová psychologie. Proměny lidské psychiky od početí po smrt*. Praha: Portál, 576 s.
97. Tomagová, M. (2008). Spánok a odpočinok. In: Tomagová, M., et al. *Potreby v ošetrovatelstve*. Martin: Osveta.
98. Trachtová, E., a kol. (2018). *Potreby nemocného v ošetrovatelském procesu. 4. rozšířené vyd.* Brno: NCO NZO, 261 s.
99. Tranche, S., et al. (2016). Impact of a soy drink on climacteric symptoms: an open-label, crossover, randomized clinical trial. *Gynecol Endocrinol* 32(6): 477–482. DOI: 10.3109/09513590.2015.1132305.
100. Valjent, Z. (2013). *Výchova k aktivnímu životnímu stylu (nejen zdravotnických záchranářů)*. Praha: Česká technika – nakladatelství ČVUT.

101. Vora, R., Dangi, A. (2014). Effect of yoga on menopausal symptoms in the early menopausal period: A randomized controlled trial. *Indian J Physiother Occup Ther* 8(3): 49–53. DOI: 10.5958/0973-5674.2014.00355.4.
102. Vural, P. I., Yangin, H. B. (2017). Assessing Menopausal Symptoms among Turkish and German Women with the Menopause Rating Scale: A Cross-Cultural Study. *Int J Car Sci* 10(2): 979–986.
103. Vyhláška č. 55/2011 Sb., o činnostech zdravotnických pracovníků a jiných odborných pracovníků. In: *Sbírka zákonů České republiky, částka 20/2011*.
104. Wariso, B. A., et al. (2017). Depression during the menopause transition: impact on quality of life, social adjustment, and disability. *Arch Womens Ment Health* 20(2) 273–282. DOI: 10.1007/s00737-016-0701-x.
105. Webster, A. D., et al. (2018). Quality of life among postmenopausal women enrolled in the Minnesota Green Tea Trial. *Maturitas* 108: 1–6. DOI: 10.1016/j.maturitas.2017.10.013.
106. Worsley, R., et al. (2017). Moderate-severe vasomotor symptoms are associated with moderate-severe depressive symptoms. *J Womens Health (Larchmt)* 26(7): 712–718. DOI: 10.1089/jwh.2016.6142.
107. Yücel, C., Eroglu, K. (2013). Sexual Problems in Postmenopausal Women and Coping Methods. *Sex Disabil* 31(3): 217–228. DOI: 10.1007/s11195-013-9306-8.
108. Zanolitová, M. (2008). Výživa. In: Tomagová, M., et al. *Potreby v ošetrovatelstve*. Martin: Osveta
109. Żołnierczuk-Kieliszek, D., et al. (2012). Quality of life in peri- and post-menopausal Polish women living in Lublin Province – Differences between urban and rural dwellers. *Ann Agric Environ Med* 19(1): 129–133.